



บทความวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา:

กรณีศึกษาโรงเรียนของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

The Development of Competency-Based Curriculum of Education-Sandbox Pilot Schools: A Case Study of Government School Located on the Thai-Malaysian Border

นุรีตา บินอาลี^{1*} และ วรภาคย์ ไมตรีพันธุ์²

Nureeta Bin-alee^{1*} and Warapark Maitreephun²

บทคัดย่อ

การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติยังเป็นเรื่องใหม่ทั้งในระดับนโยบายและระดับภาคปฏิบัติสำหรับการศึกษาไทย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา 1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 2) องค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือขัดขวางความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ออกแบบการวิจัยโดยใช้กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตและการศึกษาเอกสาร มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต แบบศึกษาเอกสารและตัวผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2565 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ.2566 ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 1.1) การอบรมทำความเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะ 1.2) การสร้าง School Concept 1.3) การออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้ 1.4) การขอความเห็นชอบ 2) การใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 2.1) การบริหารหลักสูตร 2.2) การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน 2.3) การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร 3) การประเมินผลหลักสูตรใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จ ได้แก่ สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน และความพร้อมของชุมชน องค์ประกอบที่ขัดขวางความสำเร็จ ได้แก่ การขาดความชัดเจนในการวัดประเมินผลผู้เรียนที่จบหลักสูตร และการขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาทบทวนของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, โรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, โรงเรียนของรัฐชายแดนไทย-มาเลเซีย, การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

Article Info: Received 7 September, 2023; Received in revised form 13 May, 2024; Accepted 21 June, 2024

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master student in Division of Education Administration, Faculty of Education, Prince of Songkhla University
Email: nureeta.binallee@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Assistant Professor in Division of Education Administration, Faculty of Education, Prince of Songkhla University
Email: warapark.m@psu.ac.th

* Corresponding Author

Abstract

Implementing a competency-based curriculum into practice is still novel at both the policy and practical levels for Thai Education. This study aimed to explore 1) The competency-based curriculum development process and 2) The factors promoting or hindering the success of implementing the competency-based curriculum policy in schools. This research employed the case study of a pilot school in an educational sandbox area located at the Thai-Malaysian border. An interview, observations, and document analysis were conducted for data collection. There were 11 key informants. The research instruments include a semi-structured interview, an observation form, and a document analysis form. Collected data was analyzed by using the content analysis technique. The period of this study was from September 2022 to April 2023. The research results showed that the school competency-based curriculum development process had three steps: 1) curriculum creation, which included 1.1) Training to understand the competency-based curriculum, 1.2) The creation of school concept, 1.3) Learning management unit design, and 1.4) Submitting for approval; 2) Curriculum implementation, which included 2.1) Curriculum administration, 2.2) Classroom instruction management, and 2.3) Support and promotion of the used curriculum; and 3) Curriculum Evaluation by using professional learning communities. The elements that promote success include the school director's competency and the community's readiness to accept the curriculum. The elements that hindered the success of implementation include the lack of clarity in learning evaluation and the lack of understanding of teachers' learning management. Further study may consider the role of communities and stakeholders in developing competency-based curriculum.

Keywords: curriculum development, competency-based curriculum, education-sandbox pilot schools, government schools located on the Thai-Malaysian Border, policy implementation

บทนำ

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่พิเศษให้ทุกภาคส่วนร่วมพลังร่วมจัดการศึกษาที่เอื้อให้แก่คนในพื้นที่ ร่วมกันเรียนรู้การสร้างและใช้นวัตกรรมการศึกษาเพื่อตอบโจทย์ผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาของพื้นที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2565) ดังนั้นในช่วงสองปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือการเปลี่ยนหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพซึ่งมีความแตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางที่เน้นเนื้อหาสาระว่าผู้เรียนจะต้องรู้อะไร โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบได้ระดับไปตามระดับความสามารถของตน และมีการกำหนดสมรรถนะของผู้เรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน 2) สมรรถนะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในรายวิชาต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

พื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ถูกจัดเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนระหว่างประเทศ การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับการจัดการศึกษาที่ทุกคนต่างเฝ้ามองและจับตารอคอยกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เพียงแต่จะเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เท่านั้นแต่ได้หมายรวมถึงความเจริญของทางด้านการเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นกับประเทศด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซียที่ใช้เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ได้ทดลองนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปทดลองใช้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภายใต้แนวคิด School Concept “สมรรถนะภาษา เพื่อธุรกิจภูมิปัญญา” โดยการพัฒนาหลักสูตรได้มีการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ดึงจุดเด่นที่มีอยู่ในชุมชน คือ การมีภูมิปัญญาที่

สามารถผลิตสินค้าแล้วส่งออก ผสมเข้ากับความเป็นโรงเรียนชายแดนที่ตั้งอยู่ในตลาดนัดสองแผ่นดิน (ไทย-มาเลเซีย) มาเป็นฐานในการคิดกิจกรรมการเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้ School Concept ที่วางไว้

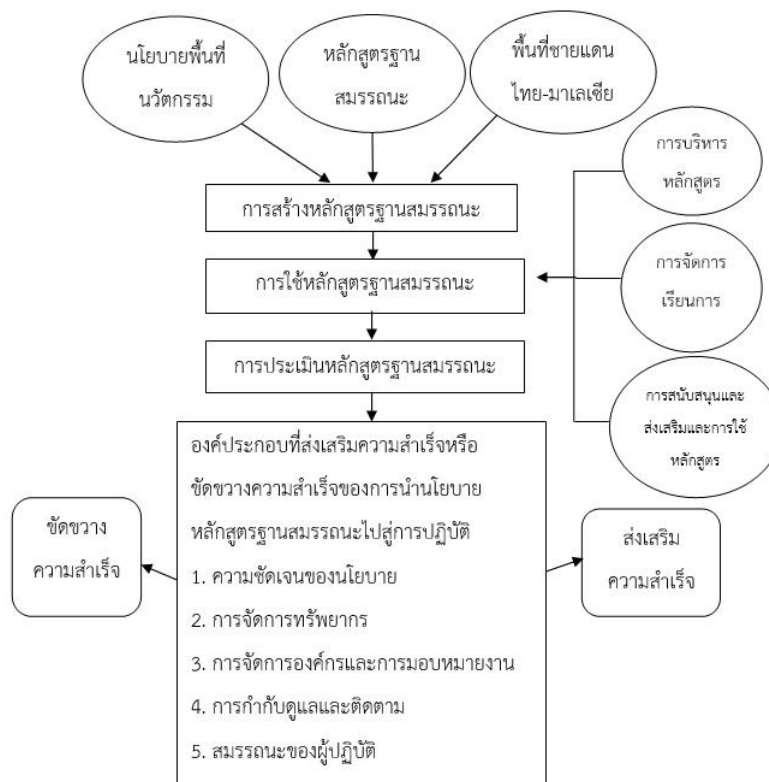
ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อให้โรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอื่นที่มีบริบทของพื้นที่ใกล้เคียงกันสามารถนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซียนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนได้ และเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของโรงเรียนที่ต้องการเข้าสู่การเป็นโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาด้วย

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในงานวิจัยครั้งนี้มาจากแนวคิดของ Oliva (2009), Taba (1962), ญัษฐิธร จันทโรธรณ์ และ ไพโรจน์ ญัตติธรรมวงศ์ (2565), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยในขั้นนี้ผู้วิจัยได้จากแนวคิดของ พิมพ์กรอง อุปะ (2556), รัชนิ จันได (2557), อับดุลเลาะ เตะโระ (2558), อรวิทย์ ชนะมัจฉา (2561) ที่สามารถสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร 3) การประเมินผลหลักสูตรฐานสมรรถนะ สำหรับองค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือขัดขวางความสำเร็จของการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยได้จากแนวคิดของ Cheema and Rondinelli (1983), Edward (1980), Sabatier and Mazmanian (1979), Van Meter and Van Horn (1975), กล้า ทองขาว (2551), รัชยา รัตนถาวร (2558), วรเดช จันทร์ศร (2541) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ความชัดเจนของนโยบาย การจัดการทรัพยากร การจัดการองค์กรและการมอบหมายงาน การกำกับดูแลและติดตาม และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย



วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กรณีที่เหมาะสมกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของการศึกษา (ชาย โพลิตา, 2564) โดยผู้ให้ข้อมูลวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 7 คน ศึกษาพิเศษ กังสด์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน และรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีการดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ 3 รูปแบบ คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Protocol) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวิชาการจากแหล่งข้อมูลและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือ เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 2.1 ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

- 2.2 ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญและแบบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย เพื่อยืนยันการสัมภาษณ์และเตรียมตัวในการตอบแบบสัมภาษณ์

- 2.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการให้แบบสัมภาษณ์ไปล่วงหน้าและนัดวันเวลาในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

3. ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ ร่องรอยหลักฐานที่พบ และผลงานนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) โดยมีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาประเด็นใจความสำคัญแล้วจัดหมวดหมู่ จัดระเบียบการบรรยายหรือถ้อยคำจากเนื้อหาของข้อความ จากนั้นนำเสนอข้อมูลทั้งหมดมาเขียนในรูปแบบความเรียงแบบพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย นำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ชั้น คือ 1) การสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 3) การประเมินหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1) การสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะ

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 คน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า กระบวนการสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1.1) การอบรมทำความเข้าใจครูเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ 1.2) การสร้าง School Concept ที่เน้นบริบทชายแดนไทย-มาเลเซีย 1.3) การออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับผู้เรียนและชุมชน 1.4) การขอความเห็นชอบใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การอบรมทำความเข้าใจครูเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า ได้เริ่มต้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้วยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ ดังที่ศึกษานิเทศก์สังกัดศึกษาธิการจังหวัดได้กล่าวว่า

“พูดง่าย ๆ ว่าเราจะอบรมและติดตามเขาเรื่อย ๆ ตั้งแต่การวิเคราะห์ทุนในพื้นที่หรือจุดเน้นต่าง ๆ แล้วนำมาวาง School Concept การจัดโครงสร้างเวลาเรียน ไปจนถึงขั้นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้สมรรถนะ”

ศึกษานิเทศก์สังกัดศึกษาธิการจังหวัด

1.2 การสร้าง School Concept ที่เน้นบริบทชายแดนไทย-มาเลเซีย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า School Concept จะต้องสามารถทำให้มองเห็นผลผลิตที่จะเกิดขึ้นจากการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะให้มีความสอดคล้องตรงกับบริบทพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียอย่างชัดเจน ตามที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กล่าวว่า

“School Concept เราดูจากชุมชน ดูความต้องการของสังคมในพื้นที่ว่าเขาต้องการให้เด็กมีทักษะสมรรถนะแบบไหน ซึ่งเราจะเห็นว่ามันมีเรื่องของความเป็นชายแดนไทย-มาเลเซียที่เป็นจุดเด่นของเรา โรงเรียนก็ต้องกลับมาดูแล้วว่าเราจะสามารถจะจัดการศึกษาให้จุดเด่นตรงนี้ไปในทิศทางไหนอย่างไรได้บ้าง แล้วก็ดูเอกสารประเมินต่างๆ เช่น SAR ด้วย”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

1.3 การออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับผู้เรียนและชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวว่า การออกแบบหน่วยการเรียนรู้จะมีการเลือกเนื้อหาของแต่ละวิชาที่สอดคล้องกันมาบูรณาการให้มีความเชื่อมโยงกับผู้เรียนและชุมชนเป็นหลัก ภายใต School Concept และโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะกำหนด ดังที่บุคลากรครู 2 ได้กล่าวว่า

“เวลาเรียนจะเหลือแค่ 40 นาที เราต้องเอาเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวเขา ชุมชนที่เขาอยู่ เอามาบูรณาการกัน เขาจะได้เอาไปใช้ประโยชน์ แล้วจะได้ไปตอบโจทย์กับตัว School concept”

บุคลากรครู 2

1.4 การขอความเห็นชอบใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะจากคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าจะต้องมีการเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพิจารณาเห็นชอบและจะอนุมัติให้มีการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาได้ก่อน จึงจะสามารถนำหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีการพัฒนาแล้วมาใช้ในโรงเรียนได้ ดังที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรกล่าวไว้ว่า

“สำหรับโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะพิเศษตรงที่เราจะต้องมีการยื่นเสนอให้คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดพิจารณาเห็นชอบด้วย เมื่อเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดแล้ว จึงจะมีการยื่นขอไปยังคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้อนุมัติใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียนได้”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

2) การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้ให้ข้อมูลว่า การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะจะประกอบด้วย 3 ชั้นสำคัญ คือ 2.1) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2.2) การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 2.3) การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ

การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ 1. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างหลากหลายให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง และ 2. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ เพื่อใช้ในการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างหลากหลายให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนมีการสร้างการรับรู้แก่ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมพื้นที่นวัตกรรมและการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียน ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้กล่าวว่า

“มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนผ่านช่องทางยูทูป เว็บไซต์โรงเรียน รวมถึงการประชุมผู้ปกครอง หรือการประกาศที่มีสโลแกนของชุมชนก็มีด้วย ให้พวกเขารับรู้ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอว่าโรงเรียนกำลังทำอะไร เราจะได้รับคำแนะนำ ความร่วมมือ และความไว้วางใจ มาจากพ่อแม่ผู้ปกครองรวมถึงชุมชน”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

2.1.2 การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ เพื่อใช้ในการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่ามีการเตรียมความพร้อมใน 3 ส่วน ได้แก่ ความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านงบประมาณ และความพร้อมด้านอาคารสถานที่ โดยด้านบุคลากรได้มีการจัดประชุมอบรมครูในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะ และติดต่อประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านในการเข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนด้านงบประมาณได้จัดสรรเงินที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมสำหรับใช้ในการอำนวยความสะดวกครูในการจัดการเรียนการสอน และในด้านอาคารสถานที่ก็ได้มีการทำแหล่งเรียนรู้ขึ้นมาเพิ่มเติมในโรงเรียน ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กล่าวว่า

“มีการเตรียมคนก่อน โดยจัดอบรมให้ความรู้ครูเขาก่อน ครั้ง สองครั้งก็อาจไม่พอ เพราะมันเป็นเรื่องที่ใหม่ และต้องใช้เวลากันพอสมควรเราก็ให้เวลาตรงนี้น้อย และนอกจากครูแล้วก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์ไปยังชุมชนด้วยเพราะเราจะให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้เขาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ ถ้าคนพร้อมแม้ไม่มีเงินก็ยังพอจะขับเคลื่อนได้ แล้วเมื่อคนพร้อมเราก็ต้องไปเตรียมเรื่องเงินต่อเพื่ออำนวยความสะดวกของคน และเมื่อมีเงินพร้อมเราก็สามารถนำไปดูแลเรื่องอาคารสถานที่ ทำร้านค้าให้นักเรียนฝึกฝนทักษะได้”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

2.2 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีการดำเนินการสำคัญ 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1. ออกแบบแผนการสอน 2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3. วัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การออกแบบแผนการสอนเชิงสมรรถนะ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า จะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ กำหนดวิธีการหรือเทคนิคที่จะใช้ในการเรียนการสอนเพื่อนำเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับโลกของผู้เรียนและชุมชน รวมทั้งกำหนดสื่อที่จะเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และวิธีการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ดังที่ศึกษานิเทศก์ ศึกษาธิการจังหวัดได้กล่าวว่า

“ครูต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์เชิงสมรรถนะที่วางไว้ แล้วต้องนำสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวนักเรียน สถานการณ์จริงที่เขาอาจเรียกว่าทุนวัฒนธรรมหรือว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้เนี่ย มาออกแบบให้นักเรียนได้เรียนรู้กับสิ่งตรงหน้าได้ หรือที่เรียกว่า สิ่งที่เราเรียนจากสิ่งที่สัมผัสได้ เพราะฉะนั้นครูต้องเขียน ประเด็นการเรียนรู้ให้ชัด แล้วเขียนวิธีการวัดประเมินผลสมรรถนะที่ได้ให้”

ศึกษานิเทศก์ ศึกษาธิการจังหวัด

2.2.2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้บริบทพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าครูจะต้องมีการจัดการเรียนรู้ในเชิงรุกโดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดเป็นสมรรถนะตามที่ต้องการ มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมขึ้นมา โดยใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบริบทพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ดังที่บุคลากรครู 4 ได้กล่าวว่า

“วิธีการสอนก็จะพยายามเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติและได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้มากที่สุด”

บุคลากรครู 4

สอดคล้องกับบุคลากรครู 2 ได้กล่าวว่า

“เอาภูมิปัญญาที่อยู่ในชุมชน เช่น เรื่องการทำกรรณก เข้ามาสอนด้วยวิธีการ STEM”

บุคลากรครู 2

และสอดคล้องกับบุคลากรครู 3 ได้กล่าวว่า

“พานักเรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ด้วย ไปดูตลาดมูโนะไปดูว่าเขาค้าขายอะไรยังไง มีสินค้าอะไรบ้างที่เป็นที่นิยม”

บุคลากรครู 3

2.2.3 การวัดประเมินผลตามสภาพจริง ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าครูจะต้องมีการประเมินผลผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะจะต้องเป็นการวัดประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้กล่าวว่า

“การเรียนก็ต้องมีการวัดว่าสิ่งที่เรียนไปทำให้เกิดสมรรถนะอะไรบ้าง โดยครูก็ต้องมีวิธีการวัดสมรรถนะนักเรียนในวิธีที่หลากหลาย”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

2.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ 1. ติดตามอย่างต่อเนื่อง 2. อำนวยความสะดวก และ 3. สร้างขวัญกำลังใจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนมีการกำหนดตารางการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียนของครูทุกคน และกำหนดให้มีการส่งแผนการสอนและรายงานการจัดการเรียนการสอนทุกสัปดาห์ ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กล่าวว่า

“โรงเรียนมีการตั้งทีมนิเทศ ซึ่งจะประกอบด้วย ผอ. รอง ผอ. หัวหน้า 4 ฝ่าย และตัวแทนผู้ปกครอง โดยมีการกำหนดปฏิทินการนิเทศที่ไว้อย่างชัดเจน ครูจะต้องได้รับการนิเทศอย่างน้อยคนละ 2 ครั้งต่อภาคเรียน”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

นอกจากนี้ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้มีการกล่าวเพิ่มเติมว่า

“ผอ. กำหนดให้ครูมีการส่งแผนการสอนล่วงหน้า 1 สัปดาห์ และให้มีการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ด้วย”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

2.3.2 การรวมกลุ่มครูเพื่อเป็นทีมงานช่วยเหลือเฉพาะด้านในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนได้มีการรวมกลุ่มครูเพื่อเป็นทีมงานช่วยเหลือเฉพาะด้าน ทั้งด้านออกแบบแผน ทำสื่อ นวัตกรรม แบบฝึกหัด และอื่น ๆ โดยได้คัดเลือกตามความถนัดเฉพาะด้านของบุคคลไป ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กล่าวว่า

“เราพยายามจะลดภาระงานครู โดยเราจะใช้วิธีการตั้งทีมขึ้นมา เป็นทีมผลิตสื่อ/นวัตกรรม ทีมออกแบบแผนการสอน ทีมการวัดและประเมินผล ซึ่งเราก็จะดูเป็นคน ๆ ไป ใครที่เขามีความถนัดด้านไหนก็จะพยายามให้เขาได้มีโอกาสทำงานช่วยเหลือด้านนั้น”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

2.3.3 การสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้ปฏิบัติงาน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูในการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการให้รางวัลต่าง ๆ ดังที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้กล่าวว่า

“ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติครูโรงเรียนเราจะน่ารัก คือ ผอ. พุดแบบไหน วิชาการจะเอาแบบไหนเขาก็ทำให้ แต่เราก็ต้องพยายามจะสร้างแรงจูงใจในการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งตรงนี้เราเลยได้มีการออกเกียรติบัตรในนามของโรงเรียนให้กับครูเขา เป็นเกียรติบัตรครูผู้สอนดีเด่น และครูผู้เสียสละ”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

และดังที่บุคลากรครู 3 ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

“เราทำงานคุ้ม เราก็กินคุ้ม คือ เราจะไปสังสรรค์กันบ่อย แล้วบางครั้ง ผอ. ก็จะมีเซอร์ไพรส์รางวัลบ้าง คือ มันทำให้มีกำลังใจทำงานนะถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ใหญ่โตอะไร”

บุคลากรครู 3

3) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อประเมินหลักสูตรฐานสมรรถนะ

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า โรงเรียนได้มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นพื้นที่สะท้อนผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีการจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขนาดใหญ่ที่ให้ครูทุกคนเข้าร่วมเดือนละ 1-2 ครั้ง และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขนาดเล็กที่มีการจับกลุ่มกันระหว่างครู 5-6 คน ทุกสัปดาห์ ตามที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้กล่าวว่า

“ในส่วนของการประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนเราจัดให้มีการประชุมฝ่ายบริหารทุก ๆ วันศุกร์และมีการจัดประชุม PLC ครูทุกคนเดือนละ 1-2 ครั้ง หรือตามความเร่งด่วนของปัญหา แต่ก่อนที่จะมีการทำ PLC ใหญ่นั้น ครูเขาก็จะมีการแบ่งไปทำ PLC ในกลุ่มย่อย ๆ กันทุกสัปดาห์อยู่แล้ว โดยเราจะให้เวลาและพื้นที่เขาทุก ๆ วันศุกร์”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ตอนที่ 2 องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จหรือขัดขวางความสำเร็จของการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนนาร่องที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย แบ่งการนำเสนอประเด็นสำคัญออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จ และ 2) องค์ประกอบที่ขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1) องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่ามี 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สมรรถนะของผู้ปฏิบัตินโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะ และความพร้อมของชุมชนในการสนับสนุนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในการผลักดันหลักสูตรฐานสมรรถนะให้ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้กล่าวตรงกันว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการกำหนดทิศทางและแนวทางการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน โดยตัวผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความกระตือรือร้นในการพัฒนางานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตามที่ศึกษานิเทศก์ศึกษาธิการจังหวัด ได้กล่าวว่า

“ผอ.เป็นผู้นำทางด้านวิชาการได้อย่างดี เขาเข้าใจในหลักการนำวิชาการมาใช้ในการบริหารจัดการ”

ศึกษานิเทศก์ ศึกษาธิการจังหวัด

สอดคล้องกับครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรกล่าวว่า

“เริ่มจากตัว ผอ. ที่เป็นคน Active เป็น ผอ.ที่มีไอเดีย เป็น ผอ.ที่เก่ง ทันโลกทันสมัย”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

และสอดคล้องกับบุคลากรครู 4 ได้กล่าวว่า

“ผอ.เป็นคนที่ Active พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยน พร้อมทั้งจะทำทุกอย่าง เพื่อให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมาย”

บุคลากรครู 4

1.2 ความพร้อมของชุมชนในการสนับสนุนหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการสนับสนุนและช่วยเหลือทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิผลสำเร็จภายในโรงเรียน ดังที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้กล่าวว่า

“ชุมชนมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรที่มีแหล่งเรียนรู้มากมาย ด้านวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเจาะจง ด้านคนที่เป็นผู้รู้เป็นปราชญ์ชาวบ้านและจากความร่วมมือของคนในชุมชน ทำให้การจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียนมีความคล่องตัวในการปฏิบัติ”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

และตามที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้กล่าวว่า

“สภาพบริบทของโรงเรียนมันเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะอยู่แล้ว คือมีต้นทุนทางการเรียนรู้ทั้งภูมิปัญญา ทั้งสถานที่ เราแค่ต้องรู้จักดึงตรงนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

2) องค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การขาดความชัดเจนของนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะในการวัดประเมินผลผู้เรียนที่จบหลักสูตร และการขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การขาดความชัดเจนของนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะในการวัดประเมินผลผู้เรียนที่จบหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า ตัวนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะยังขาดความชัดเจนในเรื่องของการวัดผลประเมินผลผู้เรียนที่จะจบหลักสูตรฐานสมรรถนะให้สามารถเทียบชั้นในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นภายในโรงเรียนที่เป็นหลักสูตรปกติ ตามที่ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้กล่าวว่า

“การวัดประเมินผลนักเรียนของหลักสูตรฐานสมรรถนะยังไม่ชัดเจน มันมีข้อคำถามว่าแล้วถ้าเด็กจบออกไปแล้วต้องเข้าเรียนต่อในโรงเรียนอื่นที่ไม่ได้เป็นฐานสมรรถนะเนี่ย มันจะมีปัญหาไหม”

ครูผู้รับผิดชอบหลักสูตร

และตรงตามที่รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาได้กล่าวว่า

“ปัญหาเรื่องความต่อเนื่องและความเชื่อมโยงของเด็กนักเรียนที่จบหลักสูตรนี้ไป เพราะว่าปัจจุบันเด็กยังเรียนแกนกลาง 51 ซึ่งผลผลิตจากแกนกลาง 51 ก็สามารถไปเรียนต่อสายวิชาการก็ไป ม.4-6 ถ้าสายอาชีพก็พวก ปวช. ปวส. ซึ่งจะเห็นว่ามันมีความต่อเนื่องไปจนถึงระดับปริญญาตรีเลย แต่เมื่อใช้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ไม่ได้เน้นในกลุ่มสาระวิชา ก็จะค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องของการศึกษาต่อของเด็กนักเรียน เช่นเด็กคนหนึ่งเก่งมาก อยากเป็นหมอ ดังนั้นหลักสูตรฐานสมรรถนะหลักของเขาคืออะไร ตรงนี้ก็ค่อนข้างมีปัญหาอยู่”

รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 การขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่า ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะทั้งในเรื่องของการออกแบบแผนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลนักเรียน ครูยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละกระบวนการ ทำให้ผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของโรงเรียนยังไม่มีคะแนนเด่นชัดเท่าที่ควร ดังที่ศึกษานิเทศก์สังกัดศึกษาธิการจังหวัดได้กล่าวว่า

“ครูยังเขียนแผนการสอนไปไม่ถึงสมรรถนะ ไปไม่ถึงกระบวนการวัดผลประเมินผลสมรรถนะ”

ศึกษานิเทศก์สังกัดศึกษาธิการจังหวัด

และตามที่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้กล่าวว่า

“ครูยังขาดความเข้าใจในการออกแบบแผนการเรียนการสอนให้เป็นฐานสมรรถนะอย่างลึกซึ้ง”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

อภิปรายผล

1. จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าทั้งศึกษาธิการจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในส่วน การอบรมทำความเข้าใจครูเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ นี้มาก โดยมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในแต่ละขั้นของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา มากมี และ ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย (2565) ที่กล่าวถึงการเตรียมการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการศึกษา การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ได้มีการดำเนินการพัฒนาดตนเองให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ฐานสมรรถนะ แต่ถึงกระนั้นก็เหมือนว่าการดำเนินการดังกล่าวยังไม่บรรลุผลได้ตามที่ควร เนื่องจากผลการวิจัยชิ้นนี้เอง เช่นเดียวกันที่พบว่าองค์ประกอบที่ขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ การขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอน ดังนั้นแล้วจากความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าการอบรมทำความเข้าใจครูเกี่ยวกับ หลักสูตรฐานสมรรถนะนี้ จะช่วยครูในการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้ เป็นไปอย่างราบรื่นได้ แต่ในระหว่างการอบรมทำความเข้าใจครูนั้นอาจต้องเพิ่มกิจกรรมที่ให้ครูได้มีการกระตุ้นความคิดให้ ทดลองออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจริง ๆ ด้วย เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่ ที่อาจต้องใช้ระยะเวลานานในการทำความเข้าใจ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการนำ สมรรถนะไปจัดการเรียนการสอนว่าควรเพิ่มเวลาอบรมในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับคณะครู เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น และมีการทดลองปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ก่อนนำไปใช้จริง

2. จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าโรงเรียนมี การประชาสัมพันธ์หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่าง หลากหลายให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง ทั้งในรูปแบบการประชุมผู้ปกครอง การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์หลักสูตรในหน้าเว็บไซต์โรงเรียน หรือผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ รัชนิ จันใด (2557) ที่กล่าวถึงการใช้หลักสูตรว่าประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรรับทราบถือเป็น การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนและโรงเรียน เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้นแก่ลูกหลานของเขาในการเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรใหม่ ซึ่งจากความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบจะทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถมองเห็นการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างเป็นรูปธรรม และถือ เป็นการสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ทำให้การติดต่อขอความร่วมมือในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของบุคคลภายนอกเกิดความสะดวกและง่ายดาย ดังที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าองค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนำ นโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติได้ คือ ความพร้อมของชุมชนในการสนับสนุนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่กล่าวถึง การบริหารจัดการหลักสูตรและการนำ หลักสูตรไปใช้ว่าต้องมีการสื่อสารในหลากหลายช่องทางที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีหลายช่วงวัย มีความแตกต่างด้าน ประสบการณ์ และมีรูปแบบที่ทันสมัย เข้าถึงง่าย เช่น การจัดทำเอกสารคู่มือ การลงข่าวในเว็บไซต์หรือเฟซบุ๊กแฟนเพจ แอปพลิเคชัน การทำวิดีโอทัศน์ รวมถึงการเปิดพื้นที่สาธารณะ เช่น กระดานข่าว ออนไลน์ การตั้งกระทู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาควรจัดอบรมครูเชิงปฏิบัติการเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ฐานสมรรถนะ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบหนึ่งที่ขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะ ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน คือ การขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอน
2. โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกับชุมชน สังคม หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการเข้ามาสนับสนุนให้การช่วยเหลือ สนับสนุน หรือมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ของสถานศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะ ไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของรัฐที่ตั้งอยู่ชายแดนไทย-มาเลเซีย คือ ความพร้อมของชุมชนใน การสนับสนุนหลักสูตรฐานสมรรถนะ
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่โรงเรียนใน ด้านการวัดประเมินผลผู้เรียนที่จะจบการศึกษาในหลักสูตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบสำคัญที่

ขัดขวางความสำเร็จในการนำนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน คือ การขาดความชัดเจนของนโยบายหลักสูตรฐานสมรรถนะในการวัดประเมินผลผู้เรียนที่จบหลักสูตร ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนและไม่ไว้วางใจในนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาทบทวนของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยภาพรวมซึ่งไม่ได้เน้นเก็บข้อมูลจากผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผลการวิจัยพบว่าชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญในสนับสนุนให้หลักสูตรฐานสมรรถนะได้รับการพัฒนาและนำไปใช้ในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กล้า ทองขาว. (2551). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผน หน่วยที่ 6 เรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2564). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ณัฐวัชร จันทโรธรณ์ และ ไพโรจน์ ญัตติอัครวงศ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 9(1), 336-347.
- นริศรา มากมี และ อีรศักดิ์ อุปไมยอิชัย. (2565). การเตรียมการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 113-127.
- พิมพ์กรอง อุปละ. (2556). การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- รัชณี จันใด. (2557). การศึกษาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ในระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนเซนต์โยเซฟระยอง. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(4), 200-212.
- รัชยา รัตนธาวรร. (2558). รูปแบบการนำนโยบายส่งเสริมสุขภาพไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 281-293.

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/44711>

- รัตนธะ บัวสนธิ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศร. (2541). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. กราฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ปริ้นท์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). หลักสูตรฐานสมรรถนะ. CBE Thailand. <https://cbethailand.com/%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B8%99%E0%B8%B0/>
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2565). ความเคลื่อนไหวของเรา: ข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. Education sandbox. <https://www.edusandbox.com/video-educationalinnovation/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานผลการวิจัยและพัฒนาการรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายงานการวิจัย). กลุ่มมาตรฐานการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรวลีย ชนะมัจฉา. (2561). การใช้หลักสูตรตามทักษะของข้าราชการครูในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

อับดุลเลาะ เตะโร๊ะ. (2558). ศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครู ในโรงเรียนสองระบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ภาษาอังกฤษ

- Cheema, G.S., & Rondineli D.A. (1983). Decentralizing Governance: Emerging Concepts and Practices. *Planning Theory*, 7(3), 336-338.
- Edward, G.C. (1980). *Implementing public policy*. congressional quarterly press.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Sabatier, P., & Mazmanian, D. (1979). The Conditions of Effective Implementation: A Guide to Accomplishing Policy Objectives. *Policy Analysis*, 5(4), 481–504. <https://www.jstor.org/stable/42783358>
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. *Administration & Society*, 6(4), 445–488. <https://doi.org/10.1177/009539977500600404>.